

Õiguskantsler

Euroopa Parlamendi liige Yana Toom
info@yanatoom.ee

Teie 08.12.2023 nr

Meie 03.01.2024 nr 14-8/231787/2400050

Karistusseadustiku § 234² vastavus põhiseadusele

Lugupeetud Yana Toom

Palusite kontrollida karistusseadustiku (KarS) § 234² ja selle rakendamise vastavust Eesti Vabariigi põhiseadusele (PS). Leiate, et kohtute poolt KarS § 234² lõike 1 sisustamine võib olla vastuolus PS § 44 lõikega 1 ning PS §-ga 45.

Olles tutvunud Teie avalduses esitatud argumentide, asjasse puutavate õigusnormide ning kohtulahenditega, leian, et alust KarS § 234² põhiseaduslikkuse järelevalve korras vaidlustamiseks ei ole.

KarS § 234² lõike 1 näeb ette kriminaalvastutuse Eesti Vabariigi vastu suunatud luuretegevuse ja selle toetamise eest. Kuriteoks loetakse välisriigi luure- või julgeolekuteenistuja poolt või selle huvides või ülesandel tegutseva isiku poolt Eesti Vabariigi julgeoleku vastu suunatud tegevus, sealhulgas teabe või asja kogumine, hoidmine, edastamine, üleandmine, muutmine või kahjustamine, kui puudub karistusseadustiku §-s 231, 232, 233 või 234 sätestatud süüteo koosseis.

Riigikohus tegi hiljuti otsuse (23.06.2023 kohtuotsus asjas nr [1-21-5633](#)), millega seoses kontrollis KarS § 234² põhiseaduspärasust ja leidis, et see karistusnorm on põhiseadusega kooskõlas. Viitasite sellele kohtulahendile ka oma avalduses. Ühtlasi selgitas Riigikohus (vt otsuse punktid 72–74), miks ei piira KarS § 234² ebaproportsionaalselt PS §-ga 45 tagatud sõnavabadust ega ole vastuolus PS § 13 lõikest 2 tuleneva õigusselguse põhimõttega.

Riigikohtu praktika kohaselt on riigi julgeolek (mis hõlmab riigi iseseisvust, sõltumatust, territoriaalset terviklikkust ja põhiseaduslikku korda) sedavõrd kaalukas põhiseaduslik väärtus, et see annab legitiimse aluse põhiõiguste piiramiseks hoolimata sellest, et seda eesmärki pole konkreetses PS-i sättes (sh §-s 45) nimetatud.

Samasugustel põhjustel (kuigi Riigikohus oma lahendis seda põhiõigust ei käsitle) pole KarS § 234² vastuolus ka PS § 44 lõikega 1, mis sätestab, et igapähele on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. KarS § 234² ei kriminaliseeri vabalt kättesaadava informatsiooni (sh avaliku teabe) saamist või kogumist. Karistada saab ainult tegevuse eest, mille eesmärk on Eesti Vabariigi vastu suunatud luuretegevus või selle toetamine. Sarnaseid näiteid, kus teo karistatavus sõltub selle toimepanemise eesmärgist (motiivist), võib karistusõigusest leida teisisi. Näiteks raha, varalise hüve või asja andmine ja laenamine on üldjuhul lubatud tegevus.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kuriteoks - altkäemaksu andmiseks - muutub see siis, kui vara antakse või lubatakse anda ametiisikule ja selle tegevuse eesmärk on ametialase vastuteene saamine.

Palusite analüüsida KarS § 234² rakendamise praktikat, sealhulgas seda, kas kohtud on tegutsenud põhiseadusega kooskõlas. Sisuliselt soovite hinnangut ka Riigikohtu otsuses väljendatud seisukohtadele. Põhiseaduse § 146 kohaselt mõistab õigust üksnes kohus ning kohus peab seda tegema kooskõlas põhiseaduse ja seadustega.

Õiguskantsleri pädevus on kindlaks määratud põhiseadusega ja õiguskantsleri seadusega. Seadus ([ÕKS § 25 lg 2](#)) ei luba õiguskantsleril teha järelevalvet kohtu sisulise õigusemõistmise üle ega tegelda asjadega, mille suhtes on jõustunud kohtuotsus. Seega ei saa õiguskantsler kohtulahenditele hinnanguid anda.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise